

KLIC TRIGLAVA

IZ VSEBINE

- SESTANEK Z RIBIČIČEM
- JUGOSLAVIJA IN SOVJETI
- OB MILOVANU DJILASU
- SLOVENSKO CIVILNO LETALSTVO
- KULTURA V ZDOMSTVU

361

JUNIJ 1969

Pisma uredniku

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Uredniku Klica Triglava.

Naslednje misli in pripombe se nanašajo na 'Pismo iz New Yorka', ki je bilo objavljeno v GLASU S. K. A. v Buenos Airesu. Ker je novi odbor SKA zavzel stališče, ki odklanja politično polemiko, - edino pravilno za nadstrankarsko organizacijo kot je Slovenska kulturna akcija, - bi ne bilo umestno, o tem razpravljati v njenem GLASU. Ker pa na drugi strani KLIC TRIGLAVA dosledno daje možnost javne razprave o različnih, celo nasprotujočih si nazorih, kar je listu v veliko priznanje, ne bo neumestno o tem 'Pismu', ki ima strogo politično vsebino, podati nekaj misli.

Pismo iz New Yorka je bilo, seveda, objavljeno v GLASU še pred preosnovo odbora. Pisec, gospod S. K. J., se je z njim hvalil na drugem mestu s podpisnimi kratricami M. J. in dodal še nekaj "ponižljivosti slovenskega političnega previranja v zamejstvu"; sicer pa piše o Djilasu in njegovem obisku v Združenih državah.

Če so poročila o Djilasu točna, mi ni znano. Da pa slovenska emigracija in nekateri njeni vidnejši predstavniki stremijo za tem, da bi zavestno in načrtno delali za to, kar predstavlja Titova Jugoslavija, je pa zelo smešna trditev. Če je nekaterim med slovenskimi izseljenci za Jugoslavijo, jim čisto gotovo preseda komunizem. Drugo med nami, ki pa zagovarjajo vpostavitve slovenske države, se pa popolnoma ločijo v vseh pogledih od Titove Jugoslavije. Tudi, in v prvi vrsti, avtor knjige 'Slovenije včeraj, danes in jutri'.

Uverjen sem, da ta način pisanja ne bo našel mesta v izdajah Slovenske kulturne akcije v bodoče. Čeprav sprememba odbora pri SKA ni nastala - zasebno mnenje - zaradi tega in tovrstnega pisanja, je pa bila prav zaradi tega potrebna.

Izven okvira Slovenske kulturne akcije bi pa bilo prav, ko bi gospod S. K. J. povedal o svojih stikih s "sli" današnje Jugoslavije in o načrtih, ki jih je še nedavno imel ali jih še ima, da bi se razgovarjal z njenimi predstavniki, pa četudi le v svojem imenu, že ko od drugih pooblastila za to imeti ne more. To bi slovensko javnost prav gotovo zanimalo.

C. J. MEJAČ

Uredniku Klica Triglava.

Glede spremembe pri SKA se mi zdi pomembno predvsem to, da je do krize in njene rešitve prišlo zaradi brezetičnega načina obravnavanja javnih in osebnih zadev v Glasu, ki ga je urejal g. Jurčec. On in par drugih piscev s svojim pisanjem sumničenja in celo obrekovanja tako ponižali SKA in slovensko emigrantsko žurnalistiko, da sta kriza in prelom postala neizbežna. Idejne razlike same na sebi so bile drugotnega pomena:

služile so bolj kot sredstvo za osebno napadanje. Njihov novi list bo seveda nadaljeval s to metodo, toda k sreči ne več pod oznako Slovenske kulturne akcije.

L. M.

MILOVAN DJILAS

Uredniku Klica Triglava.

V aprilski številki je Klic Triglava objavil članek g. C. Žebota, v katerem ta podaja svoje misli in nazore o Milovanu Djilasu.

Pri oceni Djilasa je vsekakor treba ostro ločiti dve stvari: vrednost Djilasa kot misleca in človeka osebnega poguma na eni strani, ter vprašanje njegove krivde za komunistične zločine na drugi strani. Obe vprašanji sta bistveno različni in popolnoma ločeni. Pri kritični presoji ne smemo zamenjavati enega z drugim, ker sicer prenašamo ocenjevanje z enega področja na drugo, različno področje in dajemo s tem naši sodbi o obeh vprašanih napačne temelje in tudi napačne zaključke.

Da je Djilas oster mislec, razumsko na izredni in nadpovprečni ravni in nadarjen za družbene probleme, ni nobenega dvoma. Tudi je zelo verjetno, da bo zaradi svoje točne in pravilne ocene komunizma v sedanjem kritičnem obdobju sveta, prišel v zgodovino na vidnem mestu. Da je osebno pogumen, je dokazal s svojim ravnanjem.

Čisto ločeno od tega pa je vprašanje Djilasove krivde za komunistične zločine v preteklosti. Njegovi črnogorski rojaki, ki ga dobro poznajo, trdijo, da je osebno vodil večje skupinske pokolje v Črni gori, take kot so bili n. pr. pri nas v Jelendolu ali Mozlju. Pa vzemimo, da za te trditve velja osnovno pravilo, da Djilas v teh primerih nima krivde in sicer zato ne, ker mu krivda za pokolje ni bila dokazana pred nekim sodiščem.

Vendar pa so v Djilasovem primeru še posebne okolnosti, zaradi katerih se on izreku o krivdi na zločinih ne more izogniti. Dejstvo je namreč, ki ga nihče ne more zanikati, da je Djilas pripadal vodilni skupini jugoslovanske komunistične partije in vlade in sicer, kar je bistvene važnosti in odločilno, v tistem času, ko je ta skupina zagrešila množične zločine, ko je imela že oblast trdno v rokah in ni šlo več za žrtve med samim bojem, in sicer zločine tolikega obsega, da izrazito spadajo pod pojem "genocid" - rodomor. Mučenje in ogaben pokolj 12.000 ujetih odn. vrnjenih slovenskih domobrancev je samo en del celotnega komunističnega rodomora nad narodi Jugoslavije. Djilas je bil v tistem času smatran kot Titov namestnik in mož št. 2 v vodilni ekipi komunistov in odgovornih funkcionarjev.

Mednarodno sodišče v Nuerenbergu, ki je sodilo nacistične vojne zločince, pa je jasno uzakonilo juridično načelo, da ni kriv samo tisti, ki mori in daje povelja za pokolj, ampak tudi oni, ki s takim režimom v odločilni meri in vodilni vlogi sodeluje. Sodišče je bilo mnenja, da je tak človek za zločine vedel ter moral vedeti - in zato nosi krivdo. Tako so npr. v Nuerenbergu obsodili na smrt in poslali na vislice zunanjega ministra Ribentropa, čeprav

(Zaključek na 4. strani)

LONDON, 14. JUNIJA 1969.

LETO XXII. ŠTEV. 361.

TITO: ALI-ALI

Zakaj je Tito v letu Gospodovem 1969 dvignil M. RIBIČIČA iz mraka ter ga imenoval za svojega novega ministrskega predsednika?

Gotovo je, da so bili sedanji načrti predsednika republike Tita nesprijemljivi za ministrskega predsednika Slovenije - Staneta Kavčiča. Ta je odklonil položaj pred sednika zveznega izvršnega sveta in članstvo v partijskem izvršnem biroju, s katerim je Tito presenetil deveti kongres Zveze komunistov Jugoslavije.

Iz te odklonitve lahko sklepamo, da hoče Tito več stvari: okrepiti oblast Zveze komunistov in njene ideologije v Jugoslaviji; obrniti hrbet prevladujočim federalističnim smerem v prid večjemu centralizmu pod krinko "socialističnega patriotizma"; in napraviti konec razvijanju zasebnega gospodarskega sektorja, kar je bilo v zadnjih letih najbolj dinamičen element v celotnem jugoslovanskem razvoju.

Kaže, da Stane Kavčič nasprotuje vsem tem ciljem - kar bi bilo razvidno iz njegovega članka, ki je izšel v reviji TEORIJA IN PRAKSA meseca februarja lani. V nasprotju s tem pa je očitvidno Mitja Ribičič pripravljen v vseh pogledih hoditi vstric s Titom in njegovim predvidenim naslednikom Edvardom Kardeljem, ki kot ideolog Zveze komunistov močno nagiba k "prožnemu dogmatizmu", kot bi to mogli označiti.

Dalo bi se sklepati, da želi Tito ta tiktatni preobrat jugoslovanske politike deloma zato, da bi pomiril razjarjene sovjetske voditelje; jasno je, da bi bilo samomorilno vsako izzivanje Sovjetske zveze od strani Jugoslavije. Vendar pa je imenovanje Ribičiča v nasprotju s tem zunanje-političnim ciljem.

Novi predsednik zvezne jugoslovanske vlade prav gotovo ni kdo ve kako všeč Brežnevju in njegovim kolegom, ker ni preganjal samo demokratov temveč se je obrnil tudi proti svojim kolegom-stalinistom, potem ko je Stalin izgnal Jugoslavijo iz Kominforma. Manj kompromitiran predsednik zvezne vlade, pa četudi bi bil liberalen, bi mogel več pripomoči k ostvaritvi nekakega modus vivendi z Moskvo.

Izbira Ribičiča za to ključno mesto odkriva torej precej vznemirljivo stvar: da hoče morda Tito zopet u-

vesti tršo linijo in zaobrtni v določeni meri jugoslovanski razvoj ne zaradi Sovjetske zveze, temveč ker sam mrzi nadaljnji napredek Jugoslavije k večji svobodi, kar v bistvu nasprotuje njegovemu marksistično-leninističnemu prepričanju. Njegov odpor do popolne liberalizacije je postal očiten med češkoslovaško krizo. Kot je poročala CORRIERE DELLA SERA 12. avgusta lani, je Tito razočaral Čeha in Slovake na obisku v Pragi tik pred sovjetsko invazijo, ker ni bil pripravljen nuditi popolne moralne opore češkoslovaškim prizadevanjem za svobodo, temveč se je skrival za diplomatskimi frazami. Menil je, kot je videti, da so šli praški komunisti pretirano daleč, ko niso za vsako ceno vztrajali na vodilni vlogi partije. Pred tem je Tito tudi često grmel proti "liberalcem" v Jugoslaviji.

Tito bo vsekakor moral izbirati med tem, ali hoče, da ga bo zgodovina predočila kot trdovratnega marksista-leninista, ki je najprej uporabljal stalinistične in pozneje napol-stalinistične metode, - ali pa kot moža, ki je Jugoslaviji vrnil svobodo in blagostanje.

Tajinstvena kolobocija

Kolobocija z dolgim TANJUGovim komentarjem, ki je poudaril, da ZKJ ne pojde na moskovsko posvetovanje, je zelo čudna in zaenkrat tajinstvena. Sam komentar ni povedal pravzaprav nič novega. Stališče ZKJ je bilo že dolgo znano, saj so pred letom z istimi razlogi odbili, da bi se udeležili pripravljalnega posvetovanja v Budimpešti. Tudi sledečih priprav se Jugoslavija ni udeleževala. Torej ni nikogar presenetilo, da je tri dni pred posvetovanjem TANJUG v imenu ZKJ še enkrat rekel "Ne". Nekoliko je morda presenetil ton, ki je bil dokaj oster. Toda sovjetski časopisi so se zadnje čase prav tako ostro, če ne še bolj, spravili na Jugoslavijo in Zvezo komunistov ob vsaki mogoči in nemogoči priliki. Kljub Titovi mirovni ponudbi v Kraljevici (gl. 'Od meseca do meseca' v majskem KT) se je gonja nadaljevala. Odgovor jugoslovanske tiskovne agencije torej ni bil neizzvan in prav nič čudnega. *

★ Zelo čudno pa je, da je komisija predsedstva na seji istega dne, toda z objavo v tisku naslednjega dne, zanikala, da bi "vodilni organi ZKJ" vedeli za komentar, nakar je izvršni biro poklical Tanjug na odgovor. Nihče namreč ne bo verjel, da vodilni organi ne pri Tanjugu, ne pri BORBI, ne pri POLITIKI nimajo vodilne besede. Čeprav je Tanjug izdal svoj komentar v nedeljo in so ga objavili časopisi v ponedeljek, je malo verjetno, da vsi vodilni organi čez nedeljo spe ali se zabavajo v počitniških hišicah. Tudi je malo verjetno, da je kak nebogljjen Tanjugov urednik napisal komentar kar sam od sebe - in to v taki dolžini. Prav gotovo je bil komentar skrbno pripravljen.

Vprašanje je le, ali je bil pripravljen za vsak primer in je bil nato objavljen po pomoti, ali pa je bil objavljen z vednostjo nekoga v "vodilnih organih", ki ga je nekdo drugi, višji, naslednjega dne premagal, ko je tekel tožit k Titu. Prav verjetno je, da čudna zadeva s Tanjugovim komentarjem kaže na hud spor v samem vodstvu ZKJ - in to v tako kardinalnem vprašanju kot so odnosi do Sovjetske zveze. Prav mogoče je, da jo je zmerna struja na lepem dobila po nosu. V vodstvu - in prav verjetno s Titovim pristankom - so naenkrat zmagali tisti, ki se zavzemajo za boljše stike s Sovjetsko zvezo.

Medtem ko normaliziranju odnosov z Moskvo ni mogoče oporekati, je nevarnost v tem, da bo Tito izboljšanje odnošajev s Kremljem uporabil, da se upre nadaljnji liberalizaciji v Jugoslaviji, saj vse kaže, da po IX. kongresu spet želi okrepiti "vodilno vlogo" partije in njene ideologije.

ZAPRTA LJUBLJANA

Direktor uprave za civilni promet Jugoslavije, Batrić Jovanović, je v intervjuju z dopisnikom DELA izjavil, da se zdi letalski promet na Brniku trenutno premajhen in da bi zato tudi sama Slovenija morala poseči v boj, da bi Ljubljana dobila nekatere mednarodne proge (kot najbolj primerne prevoznike je navedel Lufthansa, Air France, avstrijsko AUA in Alitalia). Zdaj bodo opremili Brnik z najmodernejšim radarjem in napravo za avtomatično letenje (ILS). Pripomnil je še, da razmišljajo o novih letališčih v Mariboru in Portorožu.

Na 13. strani objavljeni članek g. Rajerja o istem predmetu, le zajet širše, pojasni vso težo tega problema. Ko kliče Jovanović na pomoč tudi slovensko javno mnenje, se zdi zato Rajerjev zaključek dokaj točen, ko očita Slovencem, da smo sami v dokajšnji meri krivi tega stanja: enostavno nismo dovolj glasni. Toda ne samo v Ljubljani - kot bi človek mislil na prvi pogled. Stališče in napor ljubljanske vlade bodo uspešnejši, če se bo za ljubljansko letališče in njegove direktne zveze s svetom zavzela vsa izseljena Slovenija. Naj bi vsi tisti izseljenski turisti, ki bodo letos obiskali domovino, protestirali proti škandaloznemu stanju.

UREDNIŠTVO.

PISMA UREDNIKU (Zaključek z 2. strani)

on ni imel opravka z iztrebljanjem ljudi in koncentracijskimi taborišči. Drug vodilni nacist, Hess, je bil spoznan krivim in obsojen na dosmrtno ječo in to ne zaradi osebne soudeležbe pri zločinih, temveč zaradi sodelovanja s Hitlerjevim režimom v vodilni ekipi.

Še veliko bolj kakor v formalnem krivdoreku mednarodnega sodišča, pa je tako stališče vkoreninjeno v globokem človečanskem pojmovanju morale in pravičnosti, ker bi sicer prišli do strahotne farse, ko bi si vodilni ljudje lahko pilatsko umivali roke, čeprav so hote in zavestno sodelovali v režimih, ki počenjajo množične nečlovečnosti, za katere so ti ljudje vedeli in morali vedeti.

O taki krivdi Djilasa pri komunističnih zločinih ne more biti najmanjšega dvoma. Ta njegova krivda dejansko obstoja in niti najmanj ne zavisi od našega trenutnega, subjektivnega ali celo ozkosrčnega stališča, to se pravi, vprašanje o Djilasovi krivdi nima prav nobene zveze s tem, če smo bili včeraj proti njemu, ker je bil tedaj komunist, in če mu danes ploskamo, ker je oster mislec, osebno pogumen ter je bil v komunistični ječi, ali če bi ga jutri narod morebiti potreboval, da Djilas ta narod povede v demokratičen socialni sistem.

T. R.

MOSKVA in TITO

INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE v Parizu prinaša 5. junija poročilo Tada Szulca iz Beograda, da Sovj. zveza spet poskuša izboljšati odnošaje z Jugoslavijo. Dopisnik je iz avtoritativnih komunističnih virov v Beogradu zvedel, da je Kremelj spremenil linijo ob koncu aprila, ko so napadi v tisku skoro ponehali. Nato sta Jugoslavija in SZ podpisali gospodarske dogovore, dasi je bil prej podpis večkrat odgođen. Končno je 19. maja sovjetski ambasador Benediktov izročil Titu poseben predlog za okrepitev vezi med dvema državama kljub ideološkim in političnim nasprotjem. Tito je baje Benediktovu dejal, da je Jugoslavija pripravljena sodelovati s Sovjeti, toda da se ne bo umaknila s svojih načelnih stališč, posebno kar zadeva obsodbo sovjetskega vpada v ČSR. Za svoj rojstni dan je Tito sprejel čestitke tako Podgornega kot Brežneva in Kosigina, medtem ko so Sovjeti doslej njegov rojstni dan ignorirali. Tudi poročilo, predloženo komunistični konferenci v Moskvi ne napada Jugoslavije. To je v nasprotju s konferenco leta 1961, ki je Jugoslavijo izrecno obsodila. Poročilo tudi pravi, da partije-udeležence ne bodo smatrale neudeležbo drugih partij za oviro pri razvoju dobrih odnošajev z njimi.

Morda gornje TRIBUNINO poročilo v gotovi meri pojasni ves vik in krik okoli famoznega TANJUGOVEGA komentarja (gl. drugi uvodnik in poročilo na 8. strani).

(zps)

SLOVENIJA ima 1, 711. 000 prebivalcev (prirastek v enem letu 10.000; manj kot prejšnja leta). Samo 24,3% se peča s kmetijstvom. Ljubljana šteje 208.000 ljudi. Maribor je največja slov. občina (173.000).

SREČANJE Z NOVIM PREMIERJEM

Ko je Hruščov sklenil prelomiti s stalinistično preteklostjo, je dovolil publikacijo romana Aleksandra Solženicina "Dan v življenju Ivana Denisoviča", ki opisuje poniževalne izkušnje navadnega človeka v sovjetskih delovnih taboriščih. Nadaljnje romane istega avtorja o stalinističnih preganjanjih so prepovedali, potem ko so novi sovjetski voditelji sklenili znova priviti vijake. V Češko-slovaški je bila ena od glavnih brig reformistov ta, da so revidirali uprizorjene sodne procese proti svojim nedolžnim sorojakom iz štiridesetih in zgodnjih petdesetih let. Obenem so žrtvam političnega preganjanja dovolili, da so se med seboj organizirali, da bi na ta način mogli bolje terjati pravico. Po drugi strani pa se je bes invazijskih sil Varšavskega pakta obrnil prav proti tem ljudem in njihovi voditelji so morali bežati v tujino.

V Jugoslaviji se navzlic občutni liberalizaciji še ni pojavilo nobeno pisanje o preganjanju po vojni, verjetno iz preprostega razloga, ker so - po padcu policijskega šefa Rankovića - mnogi organizatorji in izvrševalci strahovalne politike še vedno na visokih položajih če že ne na samem krmilu države. Vsekakor je zelo čudno, če že ne zlo obetajoče dejstvo, da je predsednik Tito izbral za svojega novega ministrskega predsednika enega od glavnih članov tajne politične policije Mitjo Ribičiča, ki je bil ustoličen na novem položaju dne 17. maja 1969. Mitjo Ribičiča dobro poznam.

Leta 1947 je Moskva po vsem videzu naročila komunističnim vladam, naj odstranijo ostanke liberalno-demokratske opozicije v vzhodno-evropskih državah. In v sledečem letu so tam uprizorili sodne razprave proti demokratskim voditeljem kot so bili Bratianu in Maniu v Romuniji, Luščev in Petkov v Bolgariji (ta dva so justificirali), dočim se je ministrski predsednik Madžarske in član večinske stranke malih posestnikov Ferenc Nagy v teh okoliščinah odločil, da se ne bo vrnil v Budimpešto z obiska v Švici, voditelj poljske kmečke stranke Mikolajčik pa je moral zbežati iz svoje države. Ta operacija v vzhodni Evropi je dosegla svoj višek z državnim udarom v Pragi leta 1948. V Jugoslaviji so uprizorili sodne procese v raznih republikah: v Beogradu so voditelja srbske kmečke stranke Dragoljuba Jovanovića, takratnega podpredsednika jugoslovanskega parlamenta, obsodili na devet let prisilnega dela; v Zagrebu so zaprli Toma Jančikovića, prijatelja hrvaškega agrarnega voditelja in bivšega ministra v prvi povojni Titovi vladi Šuteja, ki je v zaporu potem tudi umrl. V Sloveniji so obsodili skupino 15 oseb, med njimi dva nekdanja člana medvojnega begunske vlade v Londonu - prof. Furlana in Snoja, češ da sta vohunila in kovala zaroto proti državi. Na tej sodni razpravi smo bili Dr Nagode (nekomunistični levičar), prof. Furlan in jaz obsojeni na smrt, in Dr Nagodeta so tudi usmrtili.

V Sloveniji je dobro znano, da je bil vodja v ozadju tega uprizorjenega procesa Mitja Ribičič in zato so bili ljudje zaprepaščeni, ko so po IX. kongresu ZKJ naznanili, da bo ta tajni policist postal prihodnji predsednik jugoslovanske vlade. Med tem ko je zahodni tisk pozdravljal njegovo imenovanje ter ga označil za navdušenega reformista, pa je mož znan v Ljubljani pod vzdevkom 'Mitja-mo-rilec'.

'STROKOVNJAK ZA PREVZGOJO'

Ko so me aretirali tik pred polnočjo 24. maja 1947, me je Mitja Ribičič prvi zaslišal in začel natolcevat izmišljene obdolžitve vohunjenja in zarotniškega delovanja. Med drugim je spretno predočil moj avtomobilski izlet z britanskim konzulom in njegovo ženo pred dvema tednoma kot vohunsko ekspedicijo k vsem tovarnam vzdolž naše poti, - čeprav nikoli nisem bil niti v bližini katerekoli od teh. Takrat je Ribičič nosil uniformo polkovnika tajne policije, - v starosti 28 let, - in je bil glavni zasliševalec v centralni kaznilnici komunistične politične policije v Sloveniji. Kot takemu je bila Ribičiču poverjena "preiskava" proti meni in mojim soobtožencem, med katero so mi dovolili spati samo štiri ali pet noči v enem mesecu. Da bi izvajali še več pritiska name, so aretirali mojega očeta, čeprav je storil povojnemu jugoslovanskemu režimu precejšnje usluge kot tekstilni strokovnjak in ni imel pojma, zakaj je pri procesu šlo.

Po sodni razpravi, ko je nad menoj še vedno visela smrtna obsodba, sta me Ribičič in Šilih, poznejši jugoslovanski veleposlanik v Tuniziji, zopet silila, sedeč za lučjo, ki je svetila naravnost v moje oči, naj priznam, da sem bil član britanske obveščevalne službe in naj pomagam odkriti britansko vohunsko mrežo, o kateri niso imeli nobenih dokazov in meni sploh ni bila znana. Rekla sta mi, naj bom vesel, da sem v zaporu, ker me tako Britanci ne morejo usmrtiti in mi preprečiti, da jih ne bi izdal.

Tedaj pa me je nekega jutra ob približno peti uri Ribičič poklical v svojo pisarno v Centralni kaznilnici in mi povedal, da so smrtno kazen omilili na 20 let prisilnega dela. Ko sem vprašal, kaj se bo zgodilo mojemu očetu, je Ribičič odgovoril: "Kot veste je bil obsojen na deset let težkega dela. Če ni zakrivil tistega, česar smo ga obtožili, potem je moral storiti kaj drugega. Sicer pa mu ne bo nič škodilo, če ga bomo nekoliko prevzgojili v zaporu." Ta njihova prevzgoja je bila tako uspešna, da je moj oče umrl leta 1950.

Ribičič je bil glavni zagovornik teorije, da je treba z navadnimi zločinci, če jih sploh aretirajo, ravnati bolje kot s političnimi, kajti zločin je samo posledica družbenega reda, ki ga nasprotniki komunizma branijo. Prihajal je v jetnišnice, dal politične jetnike sleči do golega in

jih pustiti v zimskem mrazu razgaljene po cele ure, med tem ko je on skupno s svojimi pomočniki natančno prebrskaval njihove celice - brez kakega razloga.

Leta 1951 sem delil celico s poštenim komunistom, ki ga je Ribičič poslal v zapor pod obtožbo, češ da je bil odgovoren za šestdeset odstotkov vseh uspehov Gestapa na Štajerskem. Resnični zločin mojega sojetnika je bil ta, da je skušal ugotoviti, kdo je bil politični komisar neke štajerske partizanske enote, znan po imenu Ciril, ki je do smrti premlatil s palico več partizanov pod svojim poveljstvom. Ciril je to delal zato, da bi pokazal svojo gorečnost, ko so iz glavnega stana prišla navodila o potrebi čuječnosti pred nacionalistično infiltracijo, čeprav ni bilo nobenih dokazov o tem, da bi bili umorjeni partizani kaj drugega kot pristni borci za svobodo. Izkazalo se je, da je bil komisar Ciril - Ribičič sam. Leta 1951 je bil Ribičič notranji minister Ljudske republike Slovenije.

KOČEVSKI ROG

Leta 1945 je bil Ribičič vodilni organizator pokolja 12.000 slovenskih domobrancev, ki so sodelovali z Nemci. Nikoli nisem čutil simpatij do kolaboracionistov, toda upoštevati je treba posebne okoliščine. V začetku leta 1942 je Osvobodilna fronta v Sloveniji, ki je bila pod komunističnim vodstvom, objavila odlok, da bo vsakdo, ki bi se boril proti okupatorju zunaj Osvobodilne fronte, veljal za izdajalca in kolaboraterja ter da bo likvidiran. Ko je Dr Nagodetova skupina znotraj Osvobodilne fronte, kateri sem pripadal tudi jaz, protestirala zoper tako lažno dokazovanje, so nas izključili iz Fronte. Komunisti so svoj odlok uporabili za oviranje vsakogar, ki se ne bi podredil njihovemu vodstvu v borbi za svobodo, ter so tako prisilili mnoge dobromislečje ljudi, da so se zatekli v naročje Nemcev; edina izbira zanje je namreč bila, da se pridružijo okupatorju ali pa jih komunisti ubijejo. Ko so po vojni Zavezniki predali slovenskim komunistom 12.000 slovenskih domobrancev, ker so pač bili ti prisiljeni na ta način sodelovati z nacisti, so komunisti vse pobili brez vsakega sodnega procesa ter jih pometali v kraške jame. Mnogi vedo, da je Ribičič sam sodeloval pri dejanskem streljanju domobrskih jernikov, katerih roke so bile trdno zavezane na hrbtih. Večina domobrancev so bili preprosti kmetje, ki jih je zajela borba pri tem, kdo bo imel oblast po vojni. Kako krivičen je bil pokolj teh neobgljenih ljudi, najbolje prikazuje dejstvo, da je komunistično sodišče obsodilo načelnika domobranskega štaba "samo" na dvajset let prisilnega dela. Zakaj so navadni ljudje zaslužili smrtno kazen, strel v tilnik, - če je njihovi poveljniki niso?

Preden so me izpustili iz ječe leta 1954, je Ribičič, - še vedno slovenski notranji minister, - odredil, da so me silili k podpisu dokumenta z besedilom, da bom "svetoval jugoslovanskim oblastem v tem, kako naj se vedejo do tujcev". Kmalu se je izkazalo, da je ta "nasvet" pomenil vohunjenje proti drugim osebam - tujcem

in ostalim. Tako bi postal komunistični agent, če ne bi zbežal v Italijo leta 1955. Celo takrat, ko sem že bil na zahodu, me Ribičič in njegovi pomagači niso pustili na miru. Še leta 1959 so poskušali z izsiljevanjem, da bi vstopil v njihovo službo. To je bilo v času, ko so opazili, da sem imel težave z birokracijo na zahodu. Primoran sem bil o njihovih poskusih poročati britanskim in švicarskim oblastem. Takrat sem namreč pripravljaval disertacijo za doktorat v gospodarskih vedah na univerzi v Fribourgu.

Ker je bil zadolžen za izvajanje terorizma, je Ribičič vselej ostal precej v ozadju. Edina izdaja jugoslovanskega imenika javnih oseb iz leta 1957 omenja Ribičiča samo s štirimi vrsticami, navajajoč da je bil član Centralnega komiteja Zveze komunistov, ter njegov naslov. Pozneje, leta 1960, so ga, - skoraj kot da bi se ga sramovali, - potisnili na stran, da je izvrševal neke vrste slabo definirane "funkcije" za partijo. Kot je bilo videti, so bili jugoslovanski časnikarji prav tako začudeni ob njegovem imenovanju kot sem bil jaz: beograjska EKONOMSKA POLITIKA je dne 24. marca komentirala novega ministrskega predsednika pod naslovom "Politik brez ozke specializacije". Zapisala je, da je Ribičič "Novi človek" - izven Slovenije namreč - in da je "v njegovem dosedanjem udejstvovanju gospodarstvo zavzemalo najmanj prostora." Slovenski časopis VEČER je hitro ponatisnil ta ne preveč laskavi članek.

Ribičič sam je tik po objavi svojega imenovanja začel uporabljati grozilne besede. V govoru 27. aprila 1969 je najprej hvalisal demokracijo, nato pa zapretil z "metodami revolucionarnega pritiska" proti vsem tistim, ki bi skušali izpodkopavati "revolucionarne dosežke samoupravljanja" - to je proti vsem tistim, ki bi se oddaljili od partijske linije. Prve žrtve nove zaščite delavskega samoupravljanja so bili delavci v jeseniški jeklarni: ko so 15. aprila 1969 vse tri izmene začele stavkati, je v jeklarno vdrla komunistična milica.

Ribičičevo stališče je v nasprotju s tendencami med liberalnimi komunisti v Jugoslaviji, ki se trudijo kot kaže za spravo z liberalnimi nekomunističnimi intelektualci in večino prebivalstva s tem namenom, da bi utrdili politično in gospodarsko situacijo v Jugoslaviji. Nedavno tega so stopili v stik z menoj slovenski liberalni komunisti, ki so hoteli zvedeti, ali bi bil pripravljen priti v Ljubljano na obisk in pogovore. Nekaj zmernih beguncev je v preteklosti sprejelo tako povabilo, toda liberalni komunisti sami so jih morali posvariti, naj v naglici zapustijo Jugoslavijo, kerse nepopustljivi dogmatični komunisti, ki jih vodijo ljudje kot na primer Ribičič, pripravljajo, da bi jih aretirali. V Jugoslaviji mnogo ljudi sodi, da je imenovanje Ribičiča brezupen poskus zaježitve vsakega zблиžanja med liberalnimi komunisti in zmernimi demokrati.

POD ČRTO "Pri nas je na milijone kmetov, nimamo pa posebnega sekretariata (ministrstva) za kmetijstvo. Kaj zato? Taka ministrstva imajo države, iz katerih uvažamo kmetijske pridelke." (DELO, 6. 6. 1969, pod 'Tuja skrb'.)

DOMOVINA IN EMIGRACIJA

Od domovinskega sodelavca

ZAGREB - BEOGRAD

Beograjska EKONOMSKA POLITIKA je 12. maja objavila poučen članek pod naslovom "Politiška emigracija - Plastikeri u ideološkem ruhu", ki je bil napisan v zvezi s poslednjimi političnimi umori nasprotnikov jugosl. režima po Zapadni Evropi. Četudi jugoslovanske oblasti uradno trdijo, da gre za politično obračunavanje med nasprotnimi si emigr. skupinami, je značilno, da v tem oziru EKON. POLITIKA ni bila zelo previdna in je dala razumeti, da imajo vmes svoje prste organi jugosl. Udbe.

V naslednjem je skrben povzetek članka:

Ostrina teroristične dejavnosti jugosl. političnih emigrantov se je obrnila proti njim samim. Vedno več je 'političnih obračunov' med njimi - in vedno več ubitih in izginulih.

Na mestu je strah političnih emigrantov. Toda ne gre za to 'kdo je zdaj na vrsti', kot to vprašujejo emigranti, ampak v prizadevanju tako Jugoslavije kot nekaterih zapadnih držav, da zavarujejo politične in državljanske svoboščine in normalizirajo meddržavne ekonomske in politične odnose. V tem času zapadne države vedno bolj zanima priliv delavcev iz Jugoslavije, pa je zato delo na preprečitvi napadov na te delavce najbolj normalna reč. Vilko Bužek, jugosl. generalni konzul v Stuttgartu, je dejal, da "želi nemška policija v tem pogledu razumeti in sodelovati".

Tako teroristični podvigi emigrantov nič več ne uživajo brezmejnne podpore tamošnjih oblasti. In gotovo je, da jih bodo v bodoče onemogočali bilo samostojno bilo v sodelovanju z jugoslovanskimi organi. Kajti tudi jugoslovanska varnostna služba ne opravlja svojih poslov izključno na domačem terenu. V tem pogledu smo zadnje čase pokazali, zlasti varnostna služba Hrvatske, da je moč obračunati s temi agenturami odn. s tem sovražnim delovanjem emigrantov tam, kjer je to treba, kot je to izjavil Matošić v hrvatskem sabornem odboru za odnose s tujino.

Za tem poskuša članka v EKON. POLITIKI omalovaževati emigrantsko organiziranost, češ da gre kljub zvočnim nazivom običajno le za male skupine nekaj članov. In nadaljuje: "velike akcije" se v glavnem kažejo v posameznih terorističnih kriminalnih prestopkih ali v tiskanju propagandnega materiala z obvezno proti jugoslovansko vsebino.

V Zagrebu so na primer bolj zaskrbljeni, kar se dogaja v zvezi z dejavnostjo starih ali novih politikov, usmerjeno napram jugoslovanskim delavcem v tujini. Na skupnem poslu - pri lovu na neobveščeni delavci in na njihovi prevzgoji v protijugoslovanskem smislu - so se našle razne politične in druge ustanove, celo znanstvene, potem duhovščina (iz tujine in tista, ki je prišla iz domovine), obveščevalne službe tujih držav in skupine emigrantov intelektualcev. *

LJUBLJANA

Ljubljansko DELO je 28. maja objavilo obsežno poročilo na prvi strani pod mastnim naslovom "Za utrjevanje vezi s Slovenci v tujini". Gre za poročilo o skupni seji predsedstva in izvršnega odbora republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, na kateri je bilo govora o vprašanjih, ki zadevajo slovensko delovno silo na tujem v prvi vrsti.

Ob tej priliki pa je očitno pogovor nanese tudi na slovensko politično emigracijo, kajti DELO je poročalo tudi sledeče:

"Predsedstvo in izvršni odbor sta razpravljala tudi o politični emigraciji po drugi svetovni vojni ter odnosih z njo. Ugotovila sta, da se je Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije vedno zavzemala za sodelovanje z vsemi dobromislečimi Slovenci v svetu, da je vedno sprejemala spodbude, ki so bile usmerjene v utrjevanje svobode, neodvisnosti in ustvarjalnih možnosti slovenskega naroda in njegove republike v okviru Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Predsedstvo in izvršni odbor ugotavljata, da vpliv in moč ekstremističnih in sovražnih sil med slovensko emigracijo nenehno upadata, kar ustvarja vzpodbudne temelje za prihodnje odnose s Slovenci iz teh vrst.

Odklonila in obsodila pa sta vsakršno sodelovanje s tistimi silami, ki bi želele vrnitev v staro stanje, ki se vedno poskušajo z najrazličnejšimi oblikami političnih špekulacij, sovražnih parol in obrekovanj "v imenu boja proti komunizmu" škodovati ugledu Jugoslavije."

* Tako mečejo v poštno nabiralnike jugoslovanskih delavcev v tujini pisma, vabila, navodila za vsemogoče. Ob tem člankar izrecno omenja ljotičevski list ISKRA, ki da ima posebno rubriko za delavce v Nemčiji, dalje duhovščino in znanstvene ustanove. Vedno bolj živa je aktivnost raznih skupin intelektualcev, idejnih nasprotnikov družbene ureditve v Jugoslaviji.

Nato člankar zaključuje:

Jugoslovanske oblasti so se doslej osredotočale le na onemogočanje posamičnih teroristov - spregledale pa so organizacijsko, politično in ekonomsko plat tega vprašanja. Zato so se tudi na tem področju aktivirale emigrantske in inozemske organizacije, ki so se tudi okrepile z novimi 'apolitičnimi' silami ekonomskih emigrantov.

POPRAVEK V majskem KT je v po telefonu prejeti vesti "Pred zaključkom lista" pisalo o atentatu na Mičo Vlahovića. Ta ni bil napaden v Münchenu ampak v Düsseldorfu in to 6. maja. Joza Damnjanica so aretirali doma v postelji. Sprva je tajil, pozneje pa izjavil, da je streljal na Vlahovića iz maščevanja kot 'hrvatski patriot'. Hrvatske organizacije v Nemčiji nočejo imeti nobene zveze s tem Damnjanicem. Vobče sodijo, da je atentator po naročilu Udbe dal tako izjavo.

ZMEDENOST ENOPARTIJSKEGA SISTEMA

Od našega sodelavca

Vprašanje udeležbe Zveze komunistov Jugoslavije na posvetovanju v Moskvi se je nepričakovano in tajistveno zapletlo. 2. junija so vsi jugoslovanski dnevnikarji na prvih straneh prinesli Tanjugov komentar z datumom 1. junija, ki se je začel takole:

"ZKJ se ne bo udeležila posvetovanja komunističnih in delavskih partij, ki se bo začelo 5. junija v Moskvi. To je odgovor ZKJ na neposredno ponovno povabilo, da pošlje delegacijo v Moskvo. ZKJ je navedla razloge, za kaj ne more sodelovati na takih posvetovanjih pred enim letom. Ti razlogi so še vedno veljavni, v minulem letu pa jih je praksa še bolj potrdila in utemeljila. Življenje je s tem potrdilo stališče ZKJ, da taka posvetovanja prav nič ne pripomorejo k utrditvi enotnosti mednarodnega komunističnega gibanja. . . Zadnji dogodki so pokazali, da je po takem posvetovanju praviloma prihajalo še do večje razcepljenosti in nesporazumov med posameznimi komunističnimi partijami in socialističnimi državami. Te posledice so imeli, kot poudarja ZKJ, nekako svojo, lahko bi dejali, neizogibno notranjo logiko, ne toliko zaradi institucije posvetovanja kot take, kot zaradi nenehno pričujoče težnje protagonistov, da bi ta srečanja spreminili v vrhovni arbitražni forum v mednarodnem komunističnem gibanju. . . Zaradi jasnosti je treba omeniti, da so lahko posvetovanja koristna, če so usmerjena v razreševanje kritičnih problemov mednarodnega gibanja, ne pa če jih odlagajo na stran, da bi protagonisti razglasili obvezno "generalno linijo", kar je v skladu s težnjami ohraniti politiko enega centra mednarodnega delavskega gibanja v svetu."

Tanjugov komentar je omenil posvetovanja leta 1957 in 1960, ki so se "hudo pregrešila proti jugoslovanskim komunistom", na dolgo orisal znana jugoslovanska stališča in poudaril, da je najmanj deset partij "izrazilo resno zadržanost" glede načrta dokumenta, ki naj bi bil sprejet. Vse to ni bilo nič presenetljivega.

Toda še istega dne je bila v Beogradu prva seja komisije predsedstva ZKJ za mednarodne odnose in naslednjega dne so časopisi prinesli tole sporočilo, ki ga je tudi posredoval Tanjug: "V zvezi s Tanjugovim komentarjem od 1. junija letos, poudarja komisija, da so ga sestavili, ne da bi zanj vedeli vodilni organi ZKJ in da torej komentar nima uradnega značaja, kakor bi utegnil del javnosti soditi, ter da nepopolno in enostransko prikazuje stališče ZKJ. Tako sodi tudi izvršni biro predsedstva ZK Jugoslavije."

Par ur za to izjavo je objavil Tanjug svoje nepodpisano pojasnilo, da je bil komentar z dne 1. junija "izključno časopisni komentar o nekem mednarodnem dogodku" in pristavil: "Po vsem tem ne gre za uradno sporočilo, kot da bi ga lahko razumela javnost. Tanjug po svojem statutu ni uradna nacionalna agencija, zato njegovi časopisni materiali ne morejo imeti

drugega pomena."

Čudna reč se je nadaljevala 3. junija, ko se je sestel izvršni biro predsedstva in potrdil stališče komisije ter "ukrepe, ki so bili podvzeti. Stališča ZKJ o posvetovanju komunističnih in delavskih partij so dobro znani članom ZKJ in najširši javnosti. Tanjug ni samo brez pooblastila govoril v imenu ZKJ, ampak je tudi enostransko in netočno razlagal stališča ZK in tako povzročil zmešnjavo v javnosti. Zato je bilo sklenjeno, da bodo Tanjug poklicali na odgovor za ta postopek in da bodo podvzeli odgovarjajoče korake."

"NETOČNO" - TODA V ČEM?

7. junija je ljubljansko DELO objavilo v svoji sobotni prilogi daljši komentar Vide Hreščakove, ki piše tedenske preglede zunanjih dogodkov, v katerem ponavlja obtožbo, da je Tanjug "enostransko in nepravilno" razlagal stališča Zveze komunistov, v isti sapi pa pravi, da ograditev komisije in izvršnega biroja predsedstva ZK "ni pomenila, da je komentar v celoti zgrešeno zastavljen". Hreščakova se čudi, da je prišlo v jugoslovanski javnosti - torej tudi v slovenski - do "zmedenosti" zaradi napada na Tanjugov komentar. "Slišati je celo trditev, da po tem incidentu javnosti ni več jasno, kakšno je naše uradno stališče do sedanjega posvetovanja komunističnih in delavskih strank v Moskvi," pravi Hreščakova. Predsedstvo ZK je "računalo, da so bila naša gledišča doslej že večkrat jasno formulirana - in seveda tudi v celoti objavljena ter zato javnosti povsem znana, in - kar je še pomembneje - od te javnosti odobrena," pa zato kritike Tanjugovega komentarja ni pojasnilo v detajlih. Tudi Hreščakova se v te "detajle" ne spušča.

Kljub temu, da Tanjugov komentar ni bil "v celoti zgrešeno zastavljen", pa je šlo menda za mnenje manjšine. Hreščakova pravi: "Gre torej za to, da si manjšina, še manj pa posamezniki ne prilaščajo pravic, ki jih ne morejo imeti, in se samovoljno ne ustoličujejo v vloge javnih tribunov in tolmačev volje vseh." A še vedno ne pove, v čem obstojajo bistvene razlike med "večino" in "manjšino" - v Zvezi komunistov, kajti jasno je, da je Tanjugov komentar napisal član ZK. Medtem ko se je javnost očitvidno strinjala s Tanjugovim komentarjem - čemu sicer "zmedenost" - pa Hreščakova še enkrat pravi: "V okviru pove danega je torej jasno (komu? -op.), da ne gre enačiti z mnenjem, s stališčem ali voljo vse državne skupnosti, mnenje nekoga, od te skupnosti nepooblaščenega."

DJILASOVA RIMSKA KONFERENCA

Od našega dopisnika

Milovan Djilas je imel 14. maja na povabilo "Italijanske zveze za napredek kulture" v rimskem gledališču "Eliseo" predavanje pod naslovom "Izkušnje in pouki". Znani italijanski pisatelj Ignazio Silone ga je predstavil občinstvu, ki je do zadnjega kotička napolnilo dvorano, ne toliko kot politika kot upornega misleca, ki se pogumno, tvegano, iskreno in stalno sprašuje o smislu človekovega zgodovinskega delovanja. Zato ga je tudi primerjal z govabcem iz istoimenske novele, ki je prav sedaj izšla v zbirki Djilasovih spisov pod naslovom "Ustrelitev" pri založbi Vallechi v Torinu.

Djilasovo kratko, a jezikovno izredno čisto in izpiljeno predavanje, je dejansko predstavljalo nadaljevanje in poglobitev njegove analize svetovnega komunizma, ki jo je že prej podal tako na svojih konferencah v Angliji, Ameriki in Avstriji kot tudi v svojih knjigah in člankih. Djilasove kratko in jedrnato formulirane teze niso nikjer izzvenele v površno senzacionalnost, ki bi jo bilo lahko propagandistično izkoristiti za bučno protikomunistično časopisno gonjo. Po poročilih o njegovi konferenci sodeč, pa so prav to mnogi željno pričakovali. Zato so razumljive pripombe nekaterih dopisnikov, da je bil Djilas zmeren, pomirjajoč, da je razočaral...

Djilas je skušal podajati problematiko premišljeno, upoštevajoč njene zgodovinske, družbeno politične silnice. Položaj komunizma je presojal trezno, hladno, s širših mednarodnih vidikov. Centrifugalne kulturne in nacionalno politične tendence vse močnejše izpričujejo, da ni več enotnega, monolitno blokovega komunizma, pač pa obstajajo mnogi, med seboj različni nacionalni komunizmi. Progresivni tokovi znotraj komunizma pa zadevajo na različne ovire. Najprej na Zahodu, ki še naprej nastopa proti komunizmu kot enotnemu, blokovskemu gibanju, kar seveda ne odgovarja resničnemu stanju in zato hkrati tako ponašanje Zahoda le krepi in podpira oligarhične, ortodoksne ter birokratsko vladajoče rezime na Vzhodu. Djilas je ob tem nedvoumno pozval Zahod k večjemu razumevanju kompleksnega stanja znotraj komunizma. Zahod sicer mora ekonomsko sodelovati z Vzhodom in voditi z njim idejni dialog, toda pošteno in častno, tako da s tem ne bo škodoval, temveč koristil naprednim strujam. Moralna podpora vzhodnoevropskim režimom tem tendencam le škoduje.

Mnoge zapreke se seveda pojavljajo tudi na Vzhodu. Največjo oviro predstavlja sovjetski imperializem. Temu se med drugim pridružuje še neodogmatizem novih tokov samih. Mnogi od njih namreč težijo k vračanju in realiziranju izvirnega, čistega komunizma. Originalnost vzhodnoevropskih gibanj se kaže v njihovi nerevolucionarnosti, prav v tem, da nosijo značaj tendenc, tokov in struj. Morda se zdi na prvi pogled nenavadno, pravi Djilas, če trdim, da morajo disidentska gibanja tudi vna prejši ohraniti ta svojstveni, originalni karakter. Na ta način namreč moralno, več ali manj uspešno onemogočajo represalije vladajočih krogov. Zahod mora s temi gibanji vzpostaviti odprt in iskren dialog. Kriza komuni-

zma, ki je neizbežen rezultat njegove konfrontacije z evropsko kulturo, pa ni osamljen, izoliran pojav. Stiska komunizma ni nič drugega kot del splošne, globalne krize, ki pretresa ves današnji svet. Propadli so veliki kolonialni sistemi, kapitalizem je utrpel globoko transformacijo, sindikalno gibanje je napravilo ogromen korak naprej. Zato je povsem razumljivo, da se je tudi komunizem kot ideologija za reševanje problemov danes že minulega sveta, znašel v radikalni krizi. Reformni tokovi v komunizmu so tako le del velikega, splošnega svetovnega procesa k poenotenju, k edinosti sveta. Ta gibanja ni mogoče zaustaviti ali zaobrtni. Djilas se je zavzel za čim večje razumevanje teh tokov ter za čim tesnejše medsebojno sodelovanje vseh progresivnih tendenc v svetu.

NIMAM KLJUČEV OD SREMSKE MITROVICE

Po predavanju se je razvila zelo živahna razprava, toda mnogi Djilasovi odgovori, ki so se nanašali na specifično jugoslovansko situacijo, niso naleteli v italijanskem tisku na noben odmev. Djilas je odgovarjal temperamentno, spretno in jedrnato.

Na vprašanje nekega hrvaškega izseljenca o položaju Romunije in kaj misli o "hrvaškem vprašanju", je Djilas odgovoril približno takole: Romunija je izpostavljena močnemu ruskemu pritisku. Vse do sedaj se odlično drži. Glavni cilj sovjetskega imperializma pa ni Romunija, ampak Jugoslavija. Če bi jim uspelo pokoriti Jugoslavijo, bi s tem rešili celotno vzhodnoevropsko disidentsko krizo, kar tudi - povezujoč Balkan s Sredozemljem - zapleteni položaj na Srednjem Vzhodu. Glede "hrvaškega vprašanja" je zavzel tole stališče: Jugoslavija mora postati konfederacija, to je zveza samostojnih držav. Vsak narod bi moral imeti ustavno pravico, da lahko, če želi, izstopi iz konfederacije. Zato pomeni zadnja jugoslovanska Ustava, ki je izpustila člen o pravici narodov do izstopa iz federacije, velik korak nazaj. Pozneje je Djilas še dodal: Strinjam se s sedanjim režimom v njegovi borbi za ohranitev Jugoslavije. Ne soglašam pa z načinom, kako je rešil nacionalno vprašanje.

Na vprašanje Vinka Levstika, ali bo lahko v bodočnosti Socialistična zveza kot uradna naslednica medvojne OF, v kateri so politično delovali tako komunisti kot nekomunisti, nastopala kot samostojna stranka poleg Zveze komunistov, kar da ji po jugoslovanski Ustavi formalno pripada, je Djilas odgovoril: Mislim, da jugoslovanski komunisti v takšnih okoliščinah ne bodo nikdar dovolili,

da bi Socialistična Zveza postala stranka poleg ZKJ. Socialistična zveza je le instrument, copata vladajoče ZK. V jugoslovanskem komunizmu je še vedno mnogo dogmatizma, celo več kot v kaki drugi vzhodnoevropski državi pod ruskim vplivom.

Nek Italijan je hotel vedeti, ali je v Jugoslaviji že toliko svobode, da ga zaradi njegovih izjav ne bodo klicali na odgovornost. Djilas je izjavil: Ne pričakujem kaj podobnega, ne morem pa seveda nič točnega predvideti.

Ljubljanski dopisnik DELA Tit Vidmar ga je vprašal, ali ne vidi v IX. kongresu ZKJ, ki se je odločno zavzel za samoupravljanje ter za reformo, velik korak naprej k liberalizaciji in demokratizaciji? Djilas je odgovoril: Dokumenti IX. kongresa ZKJ niso temeljiteje rešili niti enega osnovnega jugoslovanskega problema.

Na vprašanje, kako more govoriti o liberalizaciji v Jugoslaviji, ko pa je Mihajlo Mihajlov še vedno v zaporu, je Djilas odgovoril: Vi ne poznate prave narave komunizma. O tem sem velikokrat pisal. Zahteval sem tudi osvoboditev Mihajlova, "toda nimam ključev od Sremske Mitrovice!" Na dodatno vprašanje, kaj delajo jugoslovanski kulturni delavci za Mihajlova, je Djilas odvrnil: Edino kar lahko storijo, je to, da o njem govorijo, da protestirajo, skratka - da godrnjajo.

Na vprašanje, koliko more krščanstvo kot ideja, ne kot ideologija ali kot politično gibanje ali stranka, prispevati k uspehu reformnih gibanj, če stopi v dialog z marksistično filozofijo, in koliko bi lahko kristjani kot enakopravni državljani mogli samostojno politično delovati v komunističnih državah, je Djilas odgovoril: Ne ozirajoč se na razne veroizpovedi (katoličane, pravoslavne, protestante itd.), pojmem krščanstvo kot neke vrste humanizem, ki pa danes vsebuje mnogo preživelih dogem. Reformna gibanja so nujno politična gibanja in bodo uspela vtoliko, vkolikor bodo nastajala in delovala znotraj komunističnih partij. Krščanstvo jim more pomagati z dialogom, če bo uresničevalo ideje in sklepe II. Vatikanskega koncila. Če pa bo živelo še naprej v dogmatično zaprtem, predkoncilskem stilu, bo dejansko podpiralo reakcionarne komunistične režime.

Nekdo je Djilasa vprašal, kako je bilo mogoče, da je bil on, Djilas, zaradi svojih revizionističnih idej obsojen v Jugoslaviji, ko pa se je ta otrsela stalinizma in tako sama postala revizionistična. Djilas je z nasmeškom odgovoril: Formalno pravno nisem bil nikdar obtožen in obsojen zaradi svojih revizionističnih idej, čeprav sem to dejansko bil, temveč zaradi "protidržavne propagande in izdajanja državnih skrivnosti".

Ko se je nekdo zanimal, kakšno vlogo igra v Jugoslaviji študentsko gibanje, je Djilas menil, da so študenti politično opozorili nase lanskega junija, da pa nimajo izdelanega programa. Zbirajo da se okoli lista "Student".

Na vprašanje, ali ne misli, da enopartijski sistem nujno vodi v diktaturo in da bi zato komunist, ki res-

nično ljubi svobodo, moral težiti k socialni demokraciji, je Djilas odgovoril s ploskanjem.

Ko je bila razprava uradno že končana, mu je hrvaški duhovnik Tomas s precej netaktnim, žaljivim uvodom, postavil vprašanje o Stepinčevi nedolžnosti. Djilas mu je rekel: Mi bi lahko Stepinca zaradi nekaterih njegovih medvojnih postopkov obsodili že leta 1945. Smešno pa je, da smo to storili šele leta 1946, potem ko je prišel z nami v spor. Tudi sicer je bil proces proti njemu pravno zelo slabo pripravljen. Ves svet je lahko zato takoj uvidel, da gre za inscenacijo. Stepinac sam je proces zelo dobro prenašal. A tudi drugače je storil mnogo dobrega. Stepinac ni bil nikdar ustaš!

Djilasovemu nastopu v Rimu so prisostvovali poleg rimskega župana Santinija in raznih italijanskih parlamentarcev tudi številni Jugoslovani iz tujine in domovine.

Z vseh vetrov

Obveščeni krogi trdijo, da je bilo ob Gošnjakovi upokojitvi odstranjenih iz Jugosl. Armije 35 in ne le 9 generalov, kot so poročali listi. Samo 20 starih generalov je še ostalo. Afera z razmestitvijo trup v primeru napada na Jugoslavijo ima politično ozadje, a ker je bil v to ob samem začetku pred leti vključen tudi Tito - priprava na obrambo Jugoslavije v primeru napada z zapadne strani - je bila upokojitev (brez formalne kazni) edino možna rešitev. Dejansko generali ne nosijo neposredne krivde, trdijo poročevalci.

Po poročilih londonskega TIMESA pričakujejo v Beogradu obisk sov. zun. ministra Gromikova.

Na občnem zboru Slovenske skupnosti v Trstu, ki jo sestavljajo Slovensko ljudsko gibanje, Slovenska socialno-krščanska zveza in novoustanovljena Slovenska narodno-obrambna skupina, je bil izvoljen Svet Skupnosti (SLG 11 članov, SNOS 6 članov, SKSZ 5 članov), iz katerega se je pozneje formiral izvršni odbor, ki ga sestavljajo kot politični tajnik Drago Štoka in štirje referenti: za stike z javnostjo Teofil Simčič, za tisk Saša Rudolf, za organizacijska vprašanja Rafko Dolar in za finance Drago Legiša.

SKSZveza je izjavila, da si bo še nadalje prizadevala za pomiritev med skupinami, ki so včlanjene v Slovenski skupnosti, in Slovensko demokratsko zvezo, ter nato za njen vstop v Skupnost.

V Rimu je papež Pavel ob prisotnosti vseh petih slovenskih škofov slovesno blagoslovil temeljni kamen za Slovenik

Naslovni nadškof in pronuncij na Finskem je postal Msgr. Jože Žabkar, ki je doslej zastopal Vatikan pri UNESCO

Na evropskem prvenstvu v gimnastiki v Varšavi je Slovenec Miro Cerar na konju z ročaji dosegel zlato kolajno. V mnogoboju deli s Kubico (Poljska) prvo mesto. Tudi Slovenca Brodnik in Vrtič sta se dobro odrezala.

V Sloveniji so diskutirali o verskih oddajah na televiziji. Obširnejše poročilo bomo skušali objaviti prihodnjic.

LEV DETELA:

PROPAD ALI NOVI SIJ

OB DOGODKIH V SLOVENSKI KULTURNI AKCIJI

Zadnji dogodki, v katere se je zapletla Slovenska kulturna akcija v Argentini, jasno dokazujejo, da z ustanovo nekaj ni v redu, po drugi strani pa govore tudi dokaj zgovorno o tem, da je v krizi celotna slovenska kultura v zamejstvu in zdomstvu, a tudi v domovini.

Vedno bolj jasno se namreč kaže, da ni več mogoče prepletati umetnosti in kulture z ideologijo, umetnosti ni več mogoče servirati kot ideologije, temveč le kot umetnost, kot nekaj samolastnega, avtonomnega, zrelega, da živi kot svet in sistem zase.

Do sedaj sta se po letu 1945 na Slovenskem in v slovenskem duhovnem občestvu jasno zrcalili dve antipodni liniji: legalizirana marksizem (ali vsaj socializem - kot ga pojmujejo komunistični oblastniki) podpirajoča umetniška struja v domovini z otenki raznih šol od realizma klasičnega tipa do modernih eksistencialističnih variant - in takofimenovana krščanska struja umetnosti predvsem v zdomstvu, ki je menila, da mora biti krščanska etika luč in vodnica vsakega pravega umetnika in da združuje ta krščanskost istočasno tudi izrazito protimarksističnost.

Povojne slovenske umetniške struje v bistvu niso živjele od umetniškega v umetnosti, namreč od tega, da je umetnost najprej in predvsem umetnost, temveč so vodile politiko krščanstva, socialističnega humanizma, državne nevezanosti, vzajemnosti z Arabci in kar je še podobnih parol.

Jasno je, da je lahko v umetnosti viden boj za humanistično podobo sveta (ali pa za socializem ali krščansko dobro, lepo in resnično), vendar po mojem skromnem mnenju teh parol ni mogoče dekretirati za vodilno načelo v umetnosti, za načelo, za katerega in zaradi katerega umetnost živi in se hrani. Seveda je etičnost umetnosti samo v čast, a ni rečeno, da je umetnost nujno etična (ne le v krščanskem smislu), čeprav je dobro, da je. Za etičnost umetnosti odgovarja osebna vest vsakega posameznega umetnika.

Umetnost mora najprej in predvsem upoštevati svoje notranje umetniške zakone, biti mora nek sistem, nek določen sistem racionalno uporabljenih znakov, biti mora struktura, ki zna s pravilno arhitekturo umetniških sredstev zagotoviti življenje umetniškega dela.

Vse drugo, vsi ideologizmi, sodijo pod sekundarne znake v umetnosti. Gotovo je lahko umetnik kristjan ali pa marksist, ali celo fašist, toda umetnik ni zato, ker je ravnokristjan ali marksist ali fašist (niti ni zato ne-umetnik), temveč je umetnik prav zato, ker je znal ustvariti prepričljiv sistem umetniških znakov, ki govorijo in živijo zase.

Zato se mi zdi nevarno vsakršno vztrajanje umetnikov na pozicijah, ki nimajo z bistvom umetnosti nič skupnega. Mislim, da vsako dekretiranje umetnosti, da naj bo "po

krščanskem svetovnem nazoru" ali pa recimo v smislu "dialektičnega materializma" vodi v slepo ulico.

SVOBODA LITERATA V EMIGRACIJI

Posebno važno bi bilo tu za mejami, da bi umetniki znali najti skupno možnost ustvarjanja prav na tistem, kar jih bistveno združuje, namreč na umetniškem. Prav tu za mejami, kjer že itak živimo v silno težkih pogojih in je pravi čudež, da sploh toliko literature izhaja, bi bilo važno, da bi našli med seboj nekak modus vivendi in da se ne bi uničevali v brezplodnih dolgotrajnih sporih.

Nekje je sicer znak duhovne moči, če se duhovi toliko diferencirajo, kot se je to pokazalo sedaj ob krizi Slovenske kulturne akcije in ko je znani publicist in pisatelj Ruda Jurčec ustanovil svojo kulturno atmosfero okoli "Sija slovenske svobode". Toda, ali je mogoče na daljši čas vzdržati mučno finančno pezo, ki jo taka podjetja zahtevajo? Že leta 1966, ko sem sam zašel v spor z določenimi souredniki pri tržaški reviji "Most", ki sem jo tedaj sourejeval, z vsemi naslednjimi posledicami, ki so rodile moje diferencirano stališče in nekakšno začasno pomožno rešitev z izdajanjem kritično-liberalne (vsaj v kulturnem delu) avstralske revije "Slovenska vest" (1967, 1968), so pokazale, da so diferenciacije potrebne, a tu v zamejstvu in zdomstvu pretvegane v finančnih ozirih. Zato se naj tako ideološko diferenciranje duhov odvija v široki tribuni, kjer sodelujejo različne duhovne smeri (mislim, da je taka tribuna za zamejstvo in zdomstvo edina rešitev; tu si ne moremo privoščiti glasil ene same umetniške linije, kot sem svoje dni še mislil, ko sem hotel izdajati glasilo avantgarde "Uresničevanje"; nasprotno, tu smo prisiljeni, da prisežemo na pravila duhovnega pluralizma, na katerega začenjajo prisegati že skoraj doma).

Če ima literat v emigraciji še kakšen pomen, potem ga ima v tem, da je v svoji umetnosti svobodnejši, manj vezan in drznejši kot oni v domovini. Prav forma njegove umetnosti, ki jo naj spremlja drzna kritična vsebina, prav ta forma, ki mora biti tako kritična, kot tisk v Jugoslaviji nikoli ne more biti (in kar ni tudi umetnost, ki se zadovoljuje z obrobniimi, velikokrat ne-bistvenimi problemi življenja v Jugoslaviji, ker so njeni akterji preslabotni, da bi tvegali konsekvence, ki bi jih prinesel udar v sršenje gnezdo najaktualnejših problemov: kult osebnosti, nenapisana cenzura in avtocenzura, zbanalizacija umetnosti, nekultura, militarizacija in podobno). Seveda pa vsa ta kritika v umetnosti ne more biti sama sebi namen, nasprotno, odvisna je od forme, v kateri bazira.

Za 'novo' družbo

So slovenski umetniki v zamejstvu in zdomstvu izkoristili možnosti, ki jim jih nudi svoboda, demokracija in pluralizem zapadnega sveta? Zdi se mi, da res ne. Nasprotno, večinoma se vrtimo v drobtinčarskih in porazno malenkostnih problemih. Tako zapravljamo po nepotrebnem energije, čas, zdravje in denar, namesto, da bi delali, da bi ustvarjali umetnost in kulturo.

Naslov "Slovenska kulturna akcija" bi moral ravno po kazati na to, da naj gre za kulturno aktiviteto med Slovenci. Toda to bi morala biti aktiviteta na pluralističnih temeljih, aktiviteta, ki bi mogla biti povezava med marksističnimi, krščanskimi, liberalnimi in kakršnimikoli že umetniki v domovini in po svetu. Dvomim, da obe sporni stranki pri Kulturni akciji moreta s sedanjima linijama ustvariti tako novo kulturno aktiviteto, ki more poživiti celotno slovensko življenje in je naša resnična šansa.

Aprila 1967 sem na prošnjo Rude Jurčeca v neobjavljeni "Anketi Slovenske kulturne akcije" odgovoril tudi sledeče:

"1: ... Slovenska kulturna akcija bi morala postati vseslovenska zamejska in zdomska ustanova najvišje vrste, podpirati bi morala pluralizem duhovnih tokov, tradicionalnih in avantgardnih...

2: GLAS in MEDDOBJE morata postati bolj aktualna, odprta času in svetu... Isto velja za knjižne izdaje SKA.

3: SKA je potrebno decentralizirati. Če je le mogoče, je potrebno ustanoviti kulturna središča tudi drugod, v Evropi...

4: Poslanstvo SKA je v podpiranju vseh tokov slovenske demokratične pluralistične kulture..."

Toda: ali je sedanja pot v SKA res garant za nekaj resnično novega? Ruda Jurčec in dr. Tine Debeljak sta pomembna duhovna delavca. Toda bodo njune teze zagotovile bodočnost že itak redki zdomski tvorni inteligenci?

Kakšna bo pot pomembnejših umetnikov Rude Jurčeca, Zorka Simčiča ali pa Rafka Vodeba, Vladimirja Kosa ali Vladimirja Truhlarja? In mi drugi, predvsem mladi?

Kaj naj gledamo vse te prepire na vseh straneh, ki so zaradi svoje ideološke ozkosti pravo zlo za sedanjo podobo slovenskega naroda? Bo nekdanjo vlogo Slovenske kulturne akcije moglo prevzeti nekaj šibkih središč z maloštevilnimi posamezniki? Ali pa bo morda v Trstu, recimo pri MOSTU, mogla zrasti nova, pluralistična podoba slovenske kulture?

Po vseh izkušnjah človek s skepto zre na vse te zapetlje in je in pripetljaje. Bo šlo tako naprej? Kaj ne bomo zapravili naše kulturnosti in možnosti naše afirmacije v svetu? Tako na vsak način ne gre več naprej.

KLIC TRIGLAVA je v Trstu redno na prodaj v trafiki na Piazza Oberdan pri tramvajski postaji za Opčine.

Letošnji svetovni kongres mladine krščanskih demokratskih strank se je vršil v prestolnici Urugvaja, v Montevideu, od 11. do 17. maja. Udeležilo se ga je kakih 200 delegatov iz približno 50 držav vseh kontinentov. Osnovna zamisel kongresa je bila, da naj bi se delegati zedinili na skupni zamisli glede izgradnje neke nove družbe.

Kongres in njegov uspeh lahko presojamo z dveh različnih stališč: z nekega površnega, uradno-formalnega, in pa z globljega, stvarnega in idejnega stališča, ki sega v samo bistvo stvari.

Formalno gledano naj bi kongres imel nek uspeh; sprejeli so razne resolucije, obsodili so celo vrsto stvari iz sodobnega sveta in govorili dosti o tem, da je treba ustvariti neko človeško družbo na popolnoma novih osnovah.

Če pa gledamo stvarno in skušamo izluščiti iz vsega pravo bistvo stvari, ne more biti govora o uspehu kongresa. Za celoten potek kongresa je bil značilen zagrižen boj med dvema strujama: umerjeno in trezno skupino, kateri so stale na čelu predvsem evropske delegacije. Ta skupina gleda stvarno na položaj ter vidi tako dobre kakor tudi slabe strani, bodisi na levi ali desnici ter skuša na osnovi načel krščanstva združiti vse pozitivno, ne da bi bila slepa niti za eno niti za drugo stran.

Temu nasproti je stala predvsem skupina latinske Amerike, pri kateri je bila brez vsakega dvoma očitna moč na komunistična infiltracija, bodisi, da so se znali v njih vrste vriniti člani komunistične partije, ali pa da so krščanski mladinci zapadli tako močno pod vpliv marksizma, da praktično ni nobene razlike med njimi in komunisti. To je bilo razvidno iz cele vrste okolnosti, ko so n. pr. zavrnili na kongresu zmerno delegacijo iz Čila, dasi ima doma večino, priznali pa delegacijo čilenskih ekstremističnih levičarskih elementov, ki se je svoji stranki uprla, čeprav so v Čilu ekstremisti v izraziti manjšini.

Glede ekstremnih stališč sta bili pri latinski Ameriki na prvem mestu delegaciji Bolivije in Peruja, ki sta s pomočjo dveh ali treh drugih delegacij znali potegniti za seboj celotno latinsko Ameriko, dasi so bili med njimi zmernejši elementi. Latinska Amerika je predložila celo vrsto resolucij, ki so v bistvu samo stare in do naveličano sti obrabljene komunistične fraze o Vietnamu, o splošni agresivnosti ZDA in podobno, dočim so n. pr. zavrnili vsa kršna obsodbo krvavih in sramotnih komunističnih procesov na Kubi in zahtevo po svobodnih volitvah v tej deželi. Samo določnemu nastopu evropskih delegacij je pripisati, da komunistično-propagandne resolucije na kongresu niso bile sprejete.

Gre torej vsekakor za komunistično infiltracijo med vrste latinsko-ameriške Krščanske demokracije, katere načela niso več niti krščanska niti demokratična. Vodilni vr-

(Zaključek na 13. str. ★)

SIMON RAJER:

SLOVENIJA v letalskem prometu

Znano je, da ima Slovenija dobro prometno lego. Čez naše ozemlje je najlagodnejši prehod iz severne Italije v vzhodno Evropo in obratno. Najboljši dokaz za to je dejstvo, da je leta 1967 prekoračilo meje republike skoraj 37 milijonov potnikov (tujih in jugoslovanskih). V tej številki niso upoštevani pešci, kolesarji in mopedisti, prav tako ne malo-obmejni promet (12 milijonov ljudi). Upoštevana seveda tudi ni meja s Hrvaško, ker na njej ni kontrole. Leta 1968 je bilo potnikov še več.

Že večkrat smo slišali ali brali, koliko težav ima naša domovina pri gradnji in modernizaciji avtomobilskih cest, železniških prog in koprskega pristanišča. V Beogradu in Zagrebu nimajo razumevanja za naše potrebe, večkrat pa nam načrte celo sabotirajo. Vendar moramo iti naprej, če hočemo dohiti razvite dežele.

Še dosti slabši pa je naš položaj v letalskem prometu, zlasti mednarodnem, kar pa je javnosti manj znano.

Slovenija je šele pred nekaj leti dobila moderno letališče v Spodnjem Brniku (vzhodno od Kranja). V Ljubljani so ustanovili letalsko družbo ADRIA-AVIOPROMET, ki pa ne sme imeti rednih prog in se lahko ukvarja samo s charterskim prevozom izletnikov in blaga. Zaradi teh omejitev je zašla v velike težave in se je končno rešila propada z združitvijo z nekim beograjskim podjetjem. Edina letalska družba z rednimi progami je Jugoslovanski Aerotransport JAT s sedežem v Beogradu. Ta ima torej popoln monopol.

Iz Mednarodnega in domačega letalskega pregleda za letošnje poletje (približno od aprila do oktobra), ki ga je izdal JAT, je razvidno, da je v vsej državi šestnajst letališč. Od teh je samo eno v Sloveniji, medtem ko jih ima Črna gora kar štiri (Titograd, Tivat, Ivangrad in Žabljak). Ta izjemni položaj se da samo deloma opravičiti s tem, da nima dobrih cestnih in železniških povezav s sosednjimi pokrajinami.

Hrvaška razpolaga s petimi letališči (Zagreb, Dubrovnik, Split, Zadar in Pula), druge republike pa imajo po dve (Sarajevo, Mostar; Skopje, Ohrid; Beograd, Priština). Nekoliko čudno je, da je Srbija ostala samo pri dveh. Vendar je kljub temu zelo na dobrem, saj je Beograd povezan z vsemi jugoslovanskimi in tujimi mesti, kamor vozi JAT.

Zapostavljenost Slovenije se ne vidi samo v številu letališč, ampak tudi v zvezah. Ljubljana je v zimski dobi povsem odrezana od sveta (razen prek Beograda), v turistični sezoni pa ima vsakodnevne direktne zveze z Beogradom in enkrat na teden z Dubrovnikom, z drugimi jugoslovanskimi mesti pa ne. Kdor se hoče iz tujine peljati z letalom v Ljubljano, mora iti v London, Amsterdam ali Prago. Drugih zvez ni in še te so samo enkrat na teden.

Hrvaška pa ima naravnost privilegirani položaj, ker je iz Zagreba možno leteti v vsa jugoslovanska mesta (razen v Ljubljano) in številne evropske države (Milan, Rim, Zürich, Dunaj, Prago, Stockholm, Kopenhagen,

Amsterdam, Bruselj, Berlin, Frankfurt, München, Pariz in London). Zveze so večkrat na teden. Med Ljubljano in Zagrebom gotovo ni toliko razlike v pomenu, kot je razlika v letalskem prometu.

Tudi Dubrovnik je neprimerno na boljšem od Ljubljane. Ima zvezo z večino jugoslovanskih mest in z Dunajem, Zürichom, Bratislavo, Frankfurtom, Benetkami, Londonom, Rimom in Atenami. Tudi Split dosti ne zaostaja. Ima zvezo z Dunajem, Gradcem, Zürichom, Prago, Varšavo, Bratislavo, Frankfurtom in Benetkami. Celo Pula je povezana s Frankfurtom in Münchenom, a preko Zagreba tudi z drugimi mesti.

Bosna in Hercegovina, Črna gora in Makedonija imajo zveze preko Beograda in deloma preko Zagreba z vzhodno Evropo, za Slovenijo pa je ta proga neugodna.

Slovenci imamo škodo tudi zaradi tarif. Proga čez Amsterdam in Prago je dražja kot čez Italijo, Švico ali Francijo. Razen tega tarifa Buenos Aires-Ljubljana ni objavljena, zaradi česar je vožnja tja dražja kot v Zagreb ali Dubrovnik.

Celovec, ki po številu prebivalstva zaostaja za Mariborom, ima mednarodno letališče, zveze z različnimi avstrijskimi in tujimi mesti in tudi objavljeno tarifo. Po doben je položaj Trsta. Slovenski izseljenec, ki bi se rad peljal v domovino, se mora zaradi cene in drugih težav odločiti za Trst, Celovec, Gradec ali Zagreb.

Slovenci smo preveč vajeni zapostavljanja na vseh področjih, zato ne reagiramo dovolj močno, kadar se nam godi krivica. Redkokdaj smo brali v časopisju o tem problemu. Pred kratkim pa je neki slovenski poslanec sprožil debato v zveznem parlamentu. Uspeha ni, ker je odpor premajhen. Pomanjkanje pravega narodnega ponosa in borbenosti za narodne pravice je, mislim, hujši sovražnik kot grabežljivi sosedje. Prepričan sem, da bi bili tudi v sedanjih razmerah dosti na boljšem, če bi se odločneje potegnili za svoje pravice. Tudi mi izseljenci lahko v tem oziru pomagamo domovini s protesti in opozorili. Za to nam ne manjka svobode, medtem ko morajo doma večkrat molčati ali pa ne morejo nastopiti dovolj odločno.

✱(Zaključek članka s prejšnje strani).

hovi te skupine sanjajo o bodoči človeški družbi, slepi pa so za vse trpke izkušnje mnogih narodov pod komunizmom, pred katerimi se zgrozijo celo komunistične partije onih dežel, ki se zdaj prav radi tega izmikajo železni roki reakcionarnega sovjetskega imperializma.

Opazovalec

KULTURA IN OMIKA

Prve radijske naročnike v Jugoslaviji so zabeležili leta 1924. Takrat je bilo v Sloveniji 17 sprejemnikov, ki pa so morali poslušati tuje postaje, ker je prve redne oddaje poslal v eter Zagreb šele marca 1926. Septembra 1927 je sledila radijska postaja v Ljubljani in dve leti za tem še ona v Beogradu. Leta 1938 je bilo v Sloveniji cca 25.000 sprejemnikov odn. eden na 50 prebivalcev, v Jugoslaviji kot celoti pa je prišel en sprejemnik na 100 prebivalcev. Lani jih je bilo v Sloveniji 480.000 ali eden na štiri prebivalce, medtem ko je prišel v Jugoslaviji povprečno en sprejemnik na šest prebivalcev.

Zagreb je prednjačil tudi v televizijskih programih. Za čeli so leta 1956. Beograd je dobil TV studio dve leti kasneje, Ljubljana pa je bila tokrat zadnja. Po lanskih podatkih pride v Jugoslaviji en televizijski sprejemnik na 16 prebivalcev, medtem ko pride v Sloveniji en televizor na devet prebivalcev.

AVANTGARDA NI ZA KRANJ

Pesnik Tomaž Šalamun je aprila meseca v kranjskem Prešernovem domu odprl razstavo. Že naslednji dan po otvoritvi pa so jo po sklepu muzejskega sveta zaprli. Svet je upravičil svoj sklep s trditvijo, da je Kranj delavsko mesto in da si zato ne more privoščiti modernih razstav, kot se to dogaja v Rimu, Parizu, Londonu ali celo v Beogradu. Bojan Štih je v zvezi s tem poslal DELU pismo, v katerem opominja, da so v Kranju pred približno desetiimi leti zaprli kranjsko poklicno gledališče, češ da ga vzdružujejo z denarjem iz delavčevega žepa.

STRAH NA GRADU

Grad v Ormožu je bil zgrajen sredi 13. stoletja. Ima svoje arhitektonske značilnosti, posebno vrednost pa predstavljajo freske iz 18. stoletja. Ker je Ormož ena od najmanj razvitih občin v Sloveniji, je bil grad zaradi pomanjkanja denarja zapisan propadu. Pred kratkim pa je v zadevo zelo neznačilno za sedanje razmere v Sloveniji in Jugoslaviji - posegla občinska skupščina v Ormožu, ki je odločila prenesti v grad svoje prostore. Tako so že razpadajoči grad začeli obnavljati in spreminjati v sedež skupščine.

Tudi utrjeno naselje Štanjel na Krasu razpada zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Naselje je znano po bojih med partizani in nemško posadko leta 1944. Sedaj tuhtajo kako bi prišli do denarja. Po zamisli prof. Emila Smoleta, direktorja zavoda za spomeniško varstvo v Novi Gorici, in novogoriškega slikarja Silvestra Komela, bodo letos v Štanjelu imeli kiparsko kolonijo, v prvi vrsti za študente. Računajo da bodo nato naslednje leto prišli še drugi in si tam uredili ateljeje ter tako popravili zgradbo. Njihova prisot-

nost pa bo prinesla v mesto tudi več življenja in več denarja.

STIKI S TUJINO: Ljubljanski mednarodni odbor študentske skupnosti je pred kratkim izdal prvo številko "Students' Quarterly". Časopis ureja uredniški odbor, a glavni urednik je Ludvik Škoberne. Publikacija prinaša sestavke o študentskih gibanjih na Zahodu in v Jugoslaviji. Prvi številki je bil priložen tudi plakat o Češkoslovaški, ki so ga študenti lepili za časa lanskih dogodkov. Naslednja številka naj bi izšla ta mesec.

Prva številka ELLE-ONA - naklada 105.000 izvodov, od tega 20.000 v slovenščini - je bila popolnoma razprodana. Po obliki je ELLE-ONA podobna svoji francoski sestri, po vsebini pa je prirejena slovenskim razmeram. Izhaja štiri najstrednevnino in stane 5 dinarjev.

Ljubljanska Akademija za gledališče, radio, film in televizijo ima že nekaj let študijske stike z univerzo v Kansas City, ZDA. V okviru teh stikov so študentje te univerze letos že četrtič gostovali v Ljubljani, topot s programom "Kaleidoskop ameriškega sna".

V ameriški založbi Euram Books, Wickliffe, Ohio, je izšel monograf o delu slovenskega baritona Antona Šublja v ZDA. Šubelj je bil do svojega odhoda v ZDA leta 1928 bariton v ljubljanski operi. Udejstvoval se je med ameriški Slovenci, za Carnegie Hall pa je dolgo bil "talent scout". Študijo je napisal slovenski rojak prof. Edi Gobec. Vsebuje mnogo fotografij, zelo mikavne pa so tudi umetniške reprodukcije oljnatih slik in skic Šubičevega ožjega rojaka Daniela Fuggerja, ki živi v Franciji. Cena študije je 5 dolarjev.

Profesorji in študenti ljubljanske pravne fakultete so obiskali Graz. Udeležili so se predavanja o avstrijskem federalizmu, sprejel pa jih je tudi štajerski deželni glavar Josef Krainer.

GLASBENI KOTIČEK: Na glavni skupščini Mednarodnega muzikološkega instituta v Zahodnem Berlinu je ljubljanski profesor dr. Dragotin Cvetko bil izvoljen za enega od treh podpredsednikov te mednarodne organizacije.

Aprila so imeli v Ljubljani premiero novega slovenskega opernega dela "Ocean" dr. Danila Švare. Osnova opere je ekspresionistična drama Leonida Andrejeva istega imena.

FILM: V jugoslovanskih kinodvoranah je sedaj na sporedu domači barvni film "Sarajevski atentat", posnet po zgodovinskih dogodkih iz leta 1914.

OBLETNICE: Violinist prof. Ali Dermelj je slavil nekaj pomembnih obletnic: 40-letnico udejstvovanja v simfoničnih orkestrih, 30 let nepretrganega koncertnega mojstrstva in 20-letnico udejstvovanja v orkestru Slovenske filharmonije.

Ljubljanska galerija je za svojo 50-letnico dobila od Tita "Red zaslug za narod z zlato zvezdo". SPECTATOR

V zvezni skupščini je Mitja Ribičič 17. maja predstavil svojo novo vlado, s tremi podpredsedniki in 16 člani. Podpredsedniki so: Nikola Miljanić, 48-letni Hrvat, doktor ekonomije, zadnjih 7 let guverner Narodne banke; Mišo Pavičević, 54-letni Črnogorec, pravnik, zadnja 4 leta namestnik državnega sekretarja za zunanje zadeve; Aleksandar Grličkov, 46-letni Makedonec, ekonomist, član zveznega izvršnega sveta od 1965.

Člani zveznega izvršnega sveta so:

Ali Šukrija, 50-letni Albanec z višjo politično šolo, član sveta od 1967;

Toma Granfil, 56-letni Vojvodinec, pravnik, član sveta od 1967;

Marko Bulc, 43-letni Slovenec, inženir kemije, član sveta od 1967;

Hakija Pozderac, 50-letni Bosanec s srednjo tehnično šolo, član sveta od 1967;

Franjo Nadj, 46-letni Vojvodinec, član sveta od 1967;

Blagoe Popov, 50-letni Makedonec, ekonomist, od 1963 župan Skopja;

Miran Mejak, 42-letni Slovenec, rudarski inženir, član sveta od 1968;

Marko Orlandić, 39-letni Črnogorec, ekonomist, od 1965 črnogorski sekretar za gospodarstvo;

Trpe Jakovlevski, 44-letni Makedonec z visoko politično šolo, doslej veleposlanik v Češkoslovaški;

Dušan Gligorijević, 49-letni Srb, ekonomist, od 1967 podpredsednik izvršnega sveta Srbije;

Dragiša Djoković, 47-letni Črnogorec, pravnik, od 1965 črnogorski sekretar za finance;

Izet Zubović, 48-letni Bosanec, ekonomist, od 1965 generalni direktor Investicijske banke v Sarajevu;

Nikola Pavletić, 49-letni Hrvat, z visoko gospodarsko šolo, od 1965 direktor reške ladjedelnice;

Ljubisav Marković, 47-letni Srb, doktor ekonomije, od 1963 profesor beograjske univerze;

Ivo Jerkić, 52-letni Bosanec s srednjo tehnično šolo, od 1965 predsednik sindikatov Bosne in Hercegovine;

Mirjana Krstinić, 44-letna Hrvatica, ekonomist, od 1967 namestnik predsednika zveznega sveta za izobraževanje in kulturo.

V programskem govoru je Mitja Ribičič dejal, naj se zvezni izvršni svet "enako in enakomerno zavzame na vseh področjih družbeno-političnega in gospodarskega življenja dežele". V notranji politiki se bo ukvarjal z vseljusko obrambo, državno in javno varnostjo ter "ohranitvijo stabilnosti političnega sistema v celoti". V gospodarstvu se bo zavzemal za izpopolnjevanje denarno kreditnega sistema, davčnega in deviznega sistema, agrarne politike, ukrepov za stabilizacijo cen in trga, skrbel za stabilnost dinarja in pripravljaj srednjeročni plan. "Na področju zunanje politike naj se zavzema za nadaljnje uveljavljanje socialistične Jugoslavije v sodobnih svetovnih dogajanjih." Posebno skrb pa bodo posvetili znanstveno raziskovalnemu delu, izobraževanju, kulturi in socialni politiki. Člani vlade bodo imeli konkretne opredeljena področja dela.

Ribičič je poudaril, da bo "glavna skrb odločno izvajati družbeno in gospodarsko reformo, kakor je načrtovana v resolucijah 9. kongresa ZKJ" in kakor so jo potrdili volivci, ko so "sprejeli volivne programe Socialistične zveze". Glavna predpostavka nadaljnega razvoja sta "stalna krepitev in konsolidacija delovnega človeka". Prizadevali si bodo, da bodo "še bolj zmanjšali obseg administrativnega pretakanja presežka dela", kar je "glavni pogoj za svobodno proizvodnjo in iniciativo proizvajalcev". V gospodarstvu se premagali stagnacijo in zdaj upoštevajo, da razvoj ne ogroža nujno stabilnosti. "Stabilizacija seveda ne more biti in nikoli ni bila sama sebi cilj, kar pomeni, da ne sme ovirati razvoja tiste proizvodnje, ki

najde svoje mesto na trgu." Toda gospodarska rast "tudi ne sme ogroziti potrebne stopnje stabilnosti".

Celotno zvezno zakonodajo bodo prilagodili samoupravni sistem in večjim pravicam in odgovornostim republik. Pri sestavljanju novega srednjeročnega plana bodo mehanizem planiranja osvobodili etatističnih lastnosti in zagotovili, da bo plan postal samoupravni dogovor proizvajalcev. Pri nadaljnjem razvoju demokratičnih in humanih odnosov v družbi je potrebna sistematična podpora skupnosti. "Osebnostna in premoženjska varnost, razvoj in zaščita z ustavo zajamčenih državljskih pravic in svobodščin so stvar družbenih faktorjev in dolžnost vse družbe." Zavzemali se bodo za večjo iniciativo samoupravljalcev in "za še večjo svobodo gibanja ljudi, sredstev in idej" ter svobodnejši vpliv naprednih faktorjev. "Hkrati bomo upoštevali določeno in stalno bomo utrjevali demarkacijsko črto med izrazi demokracije in državljskih svobodščin ter aktivnostjo proti dosežkom revolucije, bratstva in enotnosti, neodvisnosti in nedotakljivosti skupnosti. Vsi, ki ogrožajo varnost, pogoje življenja in dela naših delovnih ljudi ter njihovo pravico do demokratičnega samoupravnega odločanja, morajo zadeti na odločno in učinkovito zakonsko intervencijo družbe, ki naj v koreninah onemogoči vsak napad na njene trajne socialistične in samoupravne interese."

V zunanji politiki je Ribičič poudaril enakopravnost, neodvisnost, ozemeljsko nedotakljivost, suverenost in nevmesavanje v notranje zadeve drugih. Sedanji položaj v svetu mu nalaga, da se zavzemajo za "nadaljnjo aktivi-

zacija politike neuvrščenosti", ki izvira iz trajnih interesov in biti samoupravne družbe. Poudaril je pomen "kadrovske politike" v diplomatski in konzularni službi, ki mora tudi podpirati prizadevanja gospodarskih organizacij in potrebe gospodarskih izseljencev in narodnih manjšin v tujini. Ribičič je poudaril načelo, da so vse republike enako zastopane v upravi, iz česar izvira tudi odgovornost republik za izpolnjevanje nalog v federaciji. Zaenkrat še ne bo predlagal novih oseb za izpraznjena mesta v zvezni upravi, da ne bi prenagljeno odločanje imelo škodljivih posledic. Družba se ne more uspešno razvijati brez učinkovitih organov oblasti, v katerih je treba uveljaviti znanstvene metode in jim omogočiti stalen stik z "družbeno bazo", je rekel Ribičič.

UDBA USPEŠNO HROMI EMIGRACIJO

Ob priliki 25. letnice varnostne službe Jugoslavije (nekdanje VDV, OZNE in sedanje UDB), ki so jo praznovali 13. maja, je zvezni sekretar za notranje zadeve Radovan Stijačić izjavil, da je Jugoslavija neprestano v žarišču zanimanja tujih obveščevalnih služb zaradi svojega zemljepisno strateškega položaja, ugleda in vpliva, ki ga ima s svojo politiko neuvrščenosti in čuvanja neodvisnosti kakor tudi zaradi izgradnje samoupravnega socializma. Tako skoraj ni pomembnejšega vprašanja iz družbenopolitičnega življenja Jugoslavije, za katera se ne bi zanimale tuje obveščevalne službe. Politična emigracija pa, ne glede na to v kateri državi je, je orodje najbolj reakcionarnih krogov in obveščevalnih služb in usklaja svojo dejavnost s stališči teh krogov. Posamezniki in skupinice skrajnežev se pa v svojem obupu zatekajo k raznim diverzijam in nasilju kakor kakí razbojnikí.

Stijačić je dejal, da je znano, da so bile tri diverzije v naši državi in nekaj v tujini, manj pa da je znano, da je varnostna služba preprečila 15 pripravljenih diverzij. Prav tako je se med pripravami preprečila nadaljnjih 30 diverzij. Varnostna služba je tudi identificirala organizatorje in storilce teh akcij. Ljudi, katere so organi varnostne službe lahko zasegli, so izročili sodiščem, proti ljudem v tujini pa so sprožili ukrepe pri vladah, na katerih ozemlju žive. "Po vsem je mogoče reči, da se varnostna služba neprestano srečava z dejavnostjo skrajnostne emigracije in da to dejavnost precej uspešno hromi," se je pohvalil Stijačić.

Stijačić je tudi dejal, da se je služba v kratkem času temeljito reformirala, da pa bo strokovno izpopolnjevanje in pomlajevanje varnostne službe trajalo dalj časa. Podpora, ki jo služba dobi od državljanov postaja vse bolj pomembna in brez nje služba bi ne mogla biti učinkovita. Varnostna služba bo seznanjala javnost s svojim delom in tako odstranila odvečno skrivnost. Pričakuje pa, da bo družba tudi v bodoče pomagala službi, "katere edina naloga je varovati ustavno ureditev ter osebno in imovinsko varnost državljanov," je končal Stijačić.

Delegacija varnostne službe je 20. maja obiskala Tita v Karadjordjevu v Vojvodini. V delegaciji so bili republiški sekretarji za notranje zadeve, katere je vodil Radovan Stijačić. Tito je čestital delegacij za jubilej službe in dejal, da mu je ljubo govoriti s predstavniki službe, ki bedi nad varnostjo države in ki je zlasti v zdanjem času dosegla pomembne uspehe. Tito je dejal, da so med reorganizacijo službe ponekod preveč skrčili njen kader in da je zaradi tega prišlo do manjših zastojev pri delu. Opozoril je, da so na 9. kongresu ZK sklenili, da bodo bolj odločno delovali proti nekaterim odklonom in izpadom, ki povzročajo državi težave in škodo. Dejal je tudi, da mora imeti služba več podpore pri svojem delu. Opozoril je, da tuje obveščevalne službe in sovražni elementi ne mirujejo in da morajo biti ljudje bolj budni, posebno pa ljudje na vodilnih mestih, ker ponekod prelahko jemljejo nekatere negativne pojave in ekscese in so do njih preveč liberalni.

"Liberalistična in konservativno-dogmatična pojmovanja so nevarna za državo, zlasti za večnacionalno državo, ki je tako odprta proti zunanjemu svetu, kot je naša," je dejal Tito. "Zato mora biti varnostna služba dobro povezana in mora delovati enotno na vsem območju naše države."

MLADA GENERACIJA NA HLADNEM

V zvezi s plenumom CK ZK Slovenije, ki je 3. junija razpravljala o samoupravljanju in organizaciji dela v gospodarstvu, je aktiv mladih strokovnjakov pri Zvezi Mladine Slovenije naslovil par vprašanj, na katera želi odgovora. Mladi bi radi vedeli, kdo so tiste sile, ki zavirajo pozitivna stremjenja večine. Katere so takozvane birokratske sile, o katerih se vedno govori, ki pa niso nikoli identificirane. Mladi bi tudi radi vedeli, ali bo res kateri nestrokovnjak, ki sedaj zavzema odgovorno mesto, za res odstopil kot je to rečeno v poročilih za plenum. Oni tudi zahtevajo, da bi se uvedla stopnja minimalne izobrazbe za ljudi na vodilnih položajih in da bi se končalo s prakso po kateri se položaji podedujejo, a pravica upravljanja je akumulirana v rokah gotovih posameznikov in grup.

Nezadovoljstvo s številom mladih ljudi med poslanci v novih skupščinah je izrazil predsednik Zveze mladine Jugoslavije Janez Kocijančič na seji predsedstva 16. maja. Govorimo eno, delamo pa drugo, je rekel. Če bomo na eni strani imeli številne izjave o potrebi, da mladina sodeluje pri odločanju, a na drugi strani stvarno stanje, ki se ne ujema z deklarirano politiko, se bo družba morala sprijazniti z dejstvom, da bo morala z mladimi govoriti "na drug način". Če naj bi se Zveza mladine borila za svoje kandidate, namesto da bi se zanje zavzela vsa družba, potem bi se morali Zveza mladine in Zveza študentov obnašati kot meščanske stranke, je poudaril Kocijančič.

Študenti na beograjski univerzi so hoteli praznovati

prvo obletnico neredov in preteпов s policijo 3. junija in univerzitetni odbor Zveze študentov je sklenil, da bodo po fakultetah imeli delovne sestanke, za katere naj bi v listu STUDENT objavili gradivo. Univerzitetni odbor Zveze komunistov pa je v tem načrtu zaznal temno zaroto in 31. maja je univerzitetna konferenca sklenila, da sestanki 3. junija niso dopustni. Pozitivne strani junijskih dogodkov so se spremenile v stalno prakso in jih zato ni mogoče stisniti v delovne sestanke, so rekli. Te sestanke je organizirala skupina na filozofski fakulteti, ki jo bo treba poklicati na politično odgovornost, ker je hote la netiti razdor in nezadovoljstvo. Po tej obsodbi z vrha so fakultete druga za drugo preklicale sestanke. Za posebno izdajo STUDENTA je naenkrat zmanjkalo denarja. Univerze v Nišu in Novem Sadu pa so že preje sklenile, da "ni potrebe", da bi se spominjali 3. junija. Po lanskih dogodkih, so sprejeli v ZKJ kar 150.000 mladincev, ki so sedaj povrženi partijski disciplini in imajo zavezane roke. Za pripravljanje sestankov bodo morali dogovarjati.

NENNI V JUGOSLAVIJI: Italijanski zunanji minister Pietro Nenni je bil na tridnevnem uradnem obisku v Beogradu od 26. do 29. maja. Med obiskom je imel pogovore z državnim sekretarjem za zunanje zadeve Mirkom Tepavcem, sprejeli so ga pa tudi Tito, Kardelj in Ribičič. V pogovorih s Titom, je Tito omenjal dobre sosedske odnose, odprto mejo z Italijo in slovensko manjšino v Italiji. Nenni pa je poudarjal enotnost Evrope, ki mora vključevati vse evropske države.

MISS EVROPA: Od nekdanj so lepe Ljubljanke slovele. To je že Prešeren vedel. Pred kratkim je Saša Zajc, temnolaska, ki šteje 21 pomladi, bila izbrana za Miss Evropo na tekmovanju, ki so ga francoska kozmetična in modna podjetja priredila v Maroku. Lani je bila Saša Zajc izbrana za najlepšo Slovenko in drugo najlepšo Jugoslovanko (prva je bila druga Ljubljančanka Nataša Košir) na tekmovanju, ki ga je priredil beograjski tednik SVET. Takrat je delala kot nekvalificirana nameščenska pri ljubljanskem podjetju Obrtnik in čim se je vrnila s tekmovanja, jo je generalni direktor postavil za svojo tajnico. Potem je postala manekenka in jo Jugoslovani občudujejo na reklamah pralnih strojev in štedilnikov podjetja Gorenje iz Velenja. Za radovedne so njene mere: 37-24-37 (kot se na zapadu meri).

KMEČKA OH CET: 60.000 radovednežev, če ne še več, je 31. maja v Ljubljani gledalo letošnjo "kmečko ohcet", s svatovskim sprevodom po ljubljanskih ulicah in starimi šegami. Na magistratu se je poročilo 12 parov različnih narodnosti. "Šrangali" so pa na Kongresnem trgu.

MAJSKI SNEG: 20. maja je v Ljubljani in večjem delu Slovenije zapadlo 5 cm snega. Od 1.1863, ko so za čeli s rednimi meritvami padavin, je bilo to devetič, da je sneg padel v maju. Napravil je zelo veliko škode.

Nadaljujoč debato o žrtvah "globokega nerazumevanja vse naše novejšje zgodovine" (Franc Popit), se je v ljubljanskem DELU Vinko Gobec zaletel v dr. Vojana Rusa, ki je v članku "Socialistična zveza - videz ali resnica" rekel, da je SZ v glavnem transmisija organizacije Zveze komunistov, da se sklepi SZ oblikujejo izven organizacije, da organizacija nima ustreznega političnega vpliva, da predstavniški organi ne sprejemajo utemeljenih predlogov organizacije SZ, da delajo člani ZK v samoupravnih organih in v organizacijah SZ pod posebno zaščito, itd. Vinko Gobec vse to zanika in skuša zamegliti celotno vprašanje s tem, da delovanje organizacije ni važno, važni pa da so cilji, a ti da so skupni tako Socialistični zvezi kot Zvezi komunistov: večji vpliv občana na politiko v družbenopolitičnih skupnostih, čim bolj idealen socialistični družbeni red, humani odnosi med ljudmi itd.

Vinko Gobec se moti, zavestno moti: medtem ko je to morda cilj Socialistične zveze, je cilj ZK ne "večji vpliv občana" ampak večji vpliv ZK na občana! V tem pa je velika razlika. In zato transmisija, da si ZK zagotovi vodilno vlogo v političnem, sindikalnem in kulturnem pogledu. Vsak drug način političnega življenja je "reakcionaren, malomeščanski, klerikalen, četniški, ustaški, liberalistično-anarhističen" - a vsi, ki ne sprejemajo enopartijski sistem, so "orodje najbolj reakcionarnih krogov in obveščevalnih služb in usklajajo svojo dejavnost s stališči teh krogov" (Radovan Stijačić, šef zvezne Udbe). Izgleda, da ravno zato Tita tako skrbi, da bi delovala Udba "enotno na vsem področju naše države". Bog obvaruj, da bi se v neki republiki spomnili, da obstojajo bolj civilizirani sistemi od jugoslovanskega, v katerih imata pravico do samostojnega organiziranega delovanja tako večina kot manjšina z vsemi od tenki, prepuščajoč svobodnemu tisku in zrelosti javnega mnenja, da podpre to ali ono tendenco, to ali ono organizacijo. Kot na svobodnem trgu, kjer se ljudje odločajo za dober ali slab izdelek, se tudi v svobodnem političnem delovanju, v politični demokraciji, ljudje odločajo za dober ali slab predlog, za tega ali one kandidata, za to ali ono organizacijo.

Med Socialistično zvezo in ZK pa ni nobene izbire. V vrhovih obeh so isti ljudje. Komur ZK ni všeč, mu tudi Socialistična zveza ne more pomagati, pa naj bo njegovo ime Vidmar ali Rus. Klasičen primer transmisije je bil v aprilu, ko so volili predsednika mestne konference ZK v Zagrebu. Za ta - partijski - položaj sta se potegovala dva kandidata: Srečko Bijelić, član predsedstva ZK Jugoslavije, in Drago Božič, predsednik mestne konference SZ Zagreba! - Ali pa vzemimo onih 20 slovenskih poslancev v zboru narodov zvezne skupščine - vsi so člani ZK, osem jih pa obenem sedi še v vrhovih SZ, recimo Be no Zupančič, gen. tajnik SZDLJ. IVAN STANIČ

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENField 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	\$A 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00(\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada